

Téma:

**SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY –
NEMZETKÖZI
GAZDASÁGFEJLESZTÉS**

Időszak:

2012. április

Dátum:

2012. május 14.

SZÁZADVÉG
ALAPÍTVÁNY

SZÁZADVÉG
GAZDASÁGKUTATÓ KFT.

STRATEGOPOLIS
KÖZMUNKAJÁRULÁS, TAPASZTALATOK ÉS STRATÉGIAI TUDOMÁNY KFT.

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült

Tartalom

Vezetői összefoglaló	3
Feltörekvő Európa	5
Csehország.....	5
Lengyelország	5
Szlovákia	5
Románia.....	6
Szerbia	6
Horvátország.....	8
Szlovénia.....	9
Közel-Kelet monitor	10
Öböl-menti térség	10
Észak-Afrika	10
Levantei-térség.....	12
Kína monitor	15

Vezetői összefoglaló¹

A nemzeti ügyek kormánya által meghirdetett és képviselt új külpolitikai irányvonalakhoz igazodik a Századvég Nemzetközi Monitorja. A monitor célja az olvasó számára rendszeresen releváns képet adni a Magyarország számára egyre fontosabbá váló régiókról. A kormány felismerte, hogy egy sikeres külpolitikához a mai nemzetközi rendszerben szükséges egyrészt a regionális kapcsolatok megerősítése, másrészt a felemelkedő keleti országokkal való új kapcsolatrendszer kialakítása. Az utóbbi érdekében hirdette meg az új kabinet a „keleti nyitás” politikáját is. A monitor ehhez az új célrendszerhez igazodva három elkülönült térséget mutat be: a kelet-közép-európai országokat, a Közel-Kelet bizonyos államait és Kínát.

A korábban köztes térségként emlegetett Kelet-Közép-Európa államai gazdaságilag az európai fejlődés és növekedés legfőbb tartalékát jelentik, és ez magával vonja politikai szerepük felértékelődését is. A régió országait már nem csak az európai integráció tárgyaiként kell számon tartani, hanem aktív, kezdeményező államokként is. Az átalakuló gazdasági rendszer és a válságokkal terhelt európai integrációs folyamat határozza meg azt az összetett viszonyrendszert mely a térség országait jellemzi. A monitor célja ezen országok kormányzati, közpolitikai döntéseinek bemutatása és elemzése. A monitor sorra veszi a szomszédos államokat, valamint további két releváns térségbeli szereplőt, Lengyelországot és Bulgáriát.

A Közel-Kelet monitor célja között szerepel, hogy bemutassa, hogy a térség különböző régiói más és más szempontból meghatározóak hazánk számára. A vizsgálatba ezen okból kifolyólag nem kerül bele a tágabb közel-keleti régió valamennyi állama. A célkitűzés ugyanis az, hogy az egyes térségek csoportokban, a magyarok számára meghatározó aspektusokat bemutatva kerüljenek ismertetésre. A monitor így négy fő részre oszlik: az első rész az Észak-Afrikai térséget foglalja magában, elsősorban Egyiptomot, azonban a vizsgálatba a nemzetközi helyzet változása révén, akár esetlegesen is belekerülhet a többi állam is. Egyiptom elsősorban, mint az arab világ fő képviselője kerül bemutatásra az ország a magyar külügy számára ugyanis elsősorban, mint legfőbb kapcsolattartó, és mint egy olyan arab állam válhat fontossá, amelynek a régióban és a nemzetközi porondon betöltött szerepe kiemelkedő.

A második rész a szűk értelemben vett Közel-Kelet országait foglalja magában, a vizsgálatban bevonható országok száma itt is változó, azonban elsődlegesen Izrael, a Palesztin Hatóság, valamint Jordánia, Libanon és Szíria. A régió jelentősége elsősorban abban áll, hogy az izraeli-palesztin konfliktus miatt ez az egész MENA-térség és a nemzetközi rend egészére nézve egy gócpontot képez. Magyarország számára fontos, hogy itt a már kialakult és erős kötelékeket

¹ Az anyag részben a minisztériumtól kapott információk alapján készült

erősítse, illetve újakat alakíthasson ki és megfelelő külpolitikai válaszokat adjon. Ebből kifolyólag Izrael, a Palesztin Hatóság és Jordánia kapcsán elsődlegesen a politikai erőter változásának bemutatása illetve az országok nemzetközi kapcsolatainak havi monitoringja játszanak fontos szerepet.

A harmadik rész a releváns öböl menti országokat foglalja magában és elsődlegesen ezen országok nemzetközi gazdasági potenciálra fókuszál. Szaúd-Arábia kapcsán az ország meghatározó szerepéből kiindulva mindhárom aspektus a havi elemzés tárgyát képezi.

Külön részben kerül bemutatásra az Európai Unió és az Egyesült Államok Közel-Kelet politikája az adott hónapra vonatkozóan.

Az első Közel-Kelet monitor mint nagyobb kiterjedésű, bevezető anyag a régió bemutatását tűzi ki célul, első sorban a politika erőter és gazdasági viszonyok bemutatására kerül sor és a havi vizsgálatok ezt alapul véve erre visszautalva készülnek el.

A kínai kapcsolatok a magyar gazdaság számára jelentős segítséget nyújthatnak nem csak az államadósság finanszírozásában, hanem a válságból való kilábalásban is. Hazánkba érkező tőkeberuházások már eddig is jelentősen hozzájárultak a hazai munkahelyteremtéshez és a nyáron megrendezett csúcstalálkozó egyértelmű jele annak, hogy az ázsiai Óriás Magyarországot tekinti európai és térségbeli kapujának. Ezt a kivételes helyzetet mindeniképp érdemes kihasználni, nem csak kormányzati döntéshozóknak, hanem az üzleti köröknek is. A monitor két részre oszlik. Az elsőben sor kerül a kínai politikai erőter elemzésére. A 2012-es év különösen nagy figyelmet érdemel ilyen szempontból. Ősszel a Kínai Kommunista Párt vezetése majdnem teljes egészében lecserélődik. A kínai vezetés egy új generációjának hatalomra kerülésének lehetünk szemtanúi. A vezetőváltás – a korábbiakhoz hasonlóan – bizonyos tekintetben programváltást is hozhat. Ez nem jelenti azt, hogy a Kínában drasztikus változások várhatóak, de a fő irányvonalakon belül, a hosszabb távú tervek kivitelezésében mindenképp némi elmozdulás várható. Ezen folyamatok megértését, átlátását és az új adminisztráció meghatározó politikusainak és az ő programjuknak megismerését segíti elő a monitor első része. A monitor második részében az olvasó Kína gazdasági életével ismerkedhet meg. A bevezető monitorban az olvasó egy átfogó képet kap a kínai politikát meghatározó erőkről, a további példányokban egy havi rendszerességgel elemzést az ottani főbb eseményekről, döntésekről és azok hátteréről.

Feltörekvő Európa

Csehország

Miroslav Kalousek pénzügyminiszter spórolási szándékai között szerepel 10 külképviselet bezárása is. Az ötlettel azonban nem ért egyet Martin Kuba, gazdasági miniszter. Kuba szerint ez a lépés veszélybe sodorhatja a cseh exportőröket elsősorban a dél-amerikai, afrikai és délkelet-ázsiai régióban. Az egyes vállalkozói és munkaadói érdekképviselői szervezetek sem értenek egyet a lépéssel, mivel már a pár évvel ezelőtti hat külképviselet bezárása is negatívan érintette őket, elsősorban Venezuelában, ahol a cseh diplomaták a bürokratikus behozatali folyamatokban segítettek.

Lengyelország

A kormány véglegesítette a nyugdíjreform tervét. A végső tervezettel mind a két koalíciós párt egyetértett. A korábban vázolt módosítások mellett megváltozik a fegyveres erők kedvezményes nyugdíjazási is. az eddigi 15 év helyett, 25 és szolgálati időre lesz szükségük. A lengyel munkaügyi miniszter, Waldyslaw Kosiniak-Kamysz bemutatta a reformot a tripartit érdekegyeztető fórumon is, megjegyezvén, hogy tervei szerint már több egyeztetési kör nem lesz.² A hónap során a kormány 3 millió Zloty-t (kb. 200 millió Forint) különített el a reform lakosság körében való népszerűsítése és a tájékoztatás érdekében.

Szlovákia

A második Fico-kormány új miniszterei közül eddig a legaktívabb Dušan Čaplovič, oktatásügyi miniszter mondható.³ Változásokat jelentett be mind a közoktatás, mind a felsőoktatás terén. Előbbi esetében újra kötelező érettségi tárggyá tenné a matematikát. Ezt csak pár évvel ezelőtt vették ki a kötelező tárgyak köréből. Tenné ezt mindezért, mert Magyarországhoz hasonlóan Szlovákiában is egyre jobban csökken a műszaki és természettudományos képzések iránti érdeklődés. Radikálisabb lépéseket tett a felsőoktatás területén. Elmondása szerint az előző kormány politikáját szeretné követni, és változtatna az akkreditációs bizottság szabályzatán és működésén is. felülvizsgálná számos magán és alapítványi kézben lévő felsőoktatási intézet akkreditációját. Egy esetben április során már maga is tett konkrét lépést, és nem engedélyezte egy művészeti főiskola létrehozását. Emellett változtatna a felsőoktatás finanszírozásán is. a tervek szerint kettéválasztaná a humán és reálképzések finanszírozási modelljét.

² <https://www.premier.gov.pl/en/news/news/minister-of-labour-about-the-pension-reform.html>

³ <http://ujsoz.com/online/velemen-es-hatter/2012/05/04/oktatasi-kozhelyek>

Románia

Áprilisban megbukott Románia egyik legrövidebb életű kormánya, a februárban kinevezett Mihai Răzvan Ungureanu kormány.⁴ A kormány bukását az ellenzéki pártok által benyújtott „Állítsátok meg a zsarolható kormányt” című bizalmatlansági indítvány okozta. Az ellenzéki indítvány első sorban a kormány két intézkedését kritizálta, nevezetesen, hogy a kabinet rendeletben hozta létre a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem (MOGYE) magyar karait, továbbá a kormány privatizációs elképzeléseit sem tartották megfelelőnek. Az ellenzéki pártok szövetsége, már korábban kifejezte nem tetszését a kormány ezen lépéseivel szemben. Az indítvány szerint a MOGYE magyar karának kormányrendelettel való létrehozása, továbbá egy rézbánya és egy földgázkitermelő üzem magánosítását törvényellenes és szembe megy Románia nemzeti érdekeivel. A meglehetősen nacionalista hangvételben íródott indítvány sikerében más tényezők is közre játszottak, többek között az, hogy az utóbbi hetekben egyre több képviselő, megyei elnök, polgármester lépett ki a kormányzó PD-L-ből. Ezt követően Traian Băsescu államfő a parlamenti erőkkal lefolytatott megbeszélést követően az ellenzéki Szociáldemokrata Párt vezetőjét Victor Pontát bízta meg a kormányalakítással.

Victor Ponta a kinevezést követően hamarosan kijelentette, hogy kormányának egyik első lépése az lesz, hogy hatálytalanítja a MOGYE magyar karát megvalósító kormányrendeletet. Az RMDSZ egyes képviselői szerint a Ponta kormány magyarellenos intézkedéseket latolgat és Románia legsötétebb évtizedeinek intézkedéseire nyúlik ezzel vissza.

A változások kimenetele Romániában még bizonytalan és számos eddig megválaszolatlan kérdés áll fenn, főképp a most megválasztott kormánytól távolálló államfő, a hamarosan következő helyhatósági választások, továbbá a magyar képviselet, az ellenzékbe került RMDSZ kapcsán.

Szerbia

Áprilisban nyilvánosságra került, hogy a 2011-es költségvetési hiány meghaladta a tervezettet, így a GDP 4,5 százaléka helyett 4,7 százalékos volt. Az áprilisban közölt februári ipari termelésre és külkereskedelemre vonatkozó adatok is rosszabbak a vártnál, ami elsősorban a gyengülő külföldi kereslettel magyarázható, de hatottak rá a kedvezőtlen téli időjárási körülmények is. A GDP 1,6 százalékkal bővült 2011-ben a Köztársasági Statisztikai Hivatal adatai szerint.⁵ Jelentős lassulás volt megfigyelhető az év során: míg az első negyedévben 3 százalékkal bővült a gazdaság éves összevetésben, addig az utolsó negyedévben csak 0,4 százalékos volt a növekedés. 2012-re a szerb pénzügyminisztérium 1,5 százalékos gazdasági növekedéssel számolt a költségvetés tervezésekor, a költségvetési

⁴ <http://edition.cnn.com/2012/04/27/world/europe/romania-government-collapse/>

⁵ <http://webzrzs.stat.gov.rs/WebSite/>

hiányt a GDP 4,5 százalékaról 4,25 százalékra kívánja csökkenteni. Fennáll a veszély azonban, hogy Szerbiában 2012-ben az előirányozotthoz képest kisebb lesz a gazdasági növekedés, ami miatt kisebbek lesznek a költségvetési bevételek és nagyobb lesz a költségvetési hiány. A Nemzetközi Valutaalap (IMF) emiatt fagyasztotta be a Szerbiával előkészített hitelcsomagot. A hitel akkor válik újra felhasználhatóvá, ha módosítják Szerbia 2012-es költségvetését. Ez lesz az új parlament egyik sürgetőbb feladata.

Boris Tadić a *Választás a jobb életért* elnevezésű, Demokrata Párt (DS) vezette koalíció jelöltjeként indul a választáson.⁶ Legfőbb kihívója Tomislav Nikolić a Szerb Haladó Párt (SNS) elnöke, aki az *Indítsuk el Szerbiát* elnevezésű szövetség jelöltje. A parlamenti választásra május 6-án kerül sor, melyet egy időben tartanak az önkormányzati, tartományi és államelnök-választással. Boris Tadić államfő március 13-án írta ki a választásokat, majd április 4-én bejelentette, hogy egyúttal elnökválasztásra is sor kerül, tehát lemondott elnöki mandátuma utolsó tíz hónapjának kitöltéséről. A kampányt a DS és szövetségesei az európai integrációban elért eredményekre építik fel. A kormánypártokat segíti, hogy március 1-jén az Európai Tanács jóváhagyta az ország tagjelölti státuszát. Az SNS így elsősorban a társadalmi és gazdasági problémákra, valamint a megszorító intézkedések hatására fókuszálja kampányüzeneteit.

Áprilisban nem történt jelentős fordulat a pártok népszerűségi mutatóiban, a felmérések továbbra is az SNS csökkenő előnyét mutatták a DS vezette szövetség előtt. A harmadik legnépszerűbb erő a Szerbiai Szocialista Párt (SPS) vezette választási koalíció, melyben végül a nyugdíjaspárt (PUPS) is részt vesz korábbi távolságtartása ellenére. A kormányalakítás kérdését az döntheti el, hogy a szocialisták kitartanak-e a demokratákkal való együttműködés mellett, illetve, hogy mely kisebb pártok lépik át az 5 százalékos választási küszöböt. Az SPS-en kívül erre a Liberális Demokrata Pártnak (LDP), a Szerb Demokrata Pártnak (DSS), a Szerbia Egyesült Régióinak (URS) és a kisebbségi pártoknak – a „természetes küszöb” miatt – lenne esélye.

A Vajdasági Magyar Szövetség (VMSZ) önállóan indul a választásokon, köztársasági elnökjelöltje pedig ismét Pásztor István. A kisebb magyar pártok először megegyeztek a Magyar Fordulat nevű összefogás megalakításában, de végül Orbán Viktor kiállása miatt a VMSZ mellett, a Vajdasági Magyar Demokrata Párt kihátrált az együttműködésből, és nem indul köztársasági szinten. A szerbiai kisebbségi pártok egy csoportja viszont koalíciós szerződést kötött, azzal a céllal, hogy közös listával indul a május 6-ai köztársasági, tartományi és helyi választásokon. Ennek bosnyák, szlovák, macedón és horvát pártok mellett a Magyar Fordulathoz korábban csatlakozó Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége és a Magyar Polgári Szövetség is tagja lett.

⁶ <http://www.balkaninsight.com/en/page/serbia-elections-2012-background>

Horvátország

2011-ben stagnált a horvát gazdaság annak ellenére is, hogy jelentős növekedés volt tapasztalható a turizmusban és az exportban.⁷ A közvetlen külföldi tőkebefektetések terén rendkívül nagy növekedés volt tapasztalható: 1,05 milliárd euró értékű tőkebefektetés irányult az országba, ami az egy évvel korábbi érték 250 százaléka, de még nem érte el a válság előtti szintet. Az ipari termelés 2012 januárjában 3,5 százalékkal, februárban 2,8 százalékkal csökkent az előző év ugyanazon időszakához képest, ami gyengülő külföldi és belföldi kereslet eredménye.

Április 24-én az Európai Bizottság nyilvánosságra hozta az első monitoring-jelentését Horvátország felkészültségéről a csatlakozásra.⁸ A jelentés összességében pozitív képet fest az országról, de sürgeti a strukturális átalakítást a hajógyártás terén, az igazságügyi reformot és a korrupció elleni harcot.

A vizsgált időszakban előtérbe került a horvát hajógyártás kérdése. A kormány szimbolikus áron (1 HRK) adta át a Brodosplit hajógyárat a DIV elnevezésű horvát cégnek, mely a kötelezte magát, hogy a következő 5 évben 2 milliárd HRK-t fektet a hajógyárba. A vállalat átadására azért volt szükség, mert az uniós jog tiltja a hajógyárak közvetlen állami támogatását, így 2013-ig több hajógyárat is érinteni fog a privatizáció és az átszervezés valamilyen formája.

Márciusban hozta nyilvánosságra a kormány a „Vállalkozói Impulzus” (Poduzetnički Impuls) elnevezésű programot, melynek fő célkitűzései a munkahelyteremtés, valamint a kis- és középvállalkozások versenyképességének javítása.⁹ A program az állami vissza nem térítendő támogatások új rendszerét vezeti be, melyben az innovációt, a technológiai fejlesztést és a nemzetközi aktivitást helyezik előtérbe. A Horvát Újjáépítési és Fejlesztési Bankon (HBOR) keresztül pedig új hitelezési program indul a vállalkozások számára.

Április 16-án megkezdődött az a per, melyben az egész volt kormánypártot, a Horvát Demokratikus Közösséget (HDZ), annak volt elnökét, Ivo Sanader egykori miniszterelnököt és több volt tisztségviselőjét vádolják hatalommal való visszaéléssel.¹⁰ Ez a harmadik bűnügy, melyben per folyik Sanader ellen. Az ügynevezett Fimi Media-ügyben azzal vádolják az állami tisztségviselőket, hogy a közbeszerzési törvényeket megsértve működtek együtt a Fimi Media marketing ügynökséggel. A vád szerint a cégnek szóló kifizetések nagy része - 70 millió HRK - Sanadernél vagy a HDZ számláin kötött ki, és a párt választási kampányainak finanszírozását szolgálta.

⁷ <http://www.hnb.hr/eindex.htm>

⁸ http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-12-172_en.htm

⁹ <http://www.minpo.hr/UserDocImages/PODUZETNICKI%20IMPULS.pdf>

¹⁰ <http://www.bbc.com/news/world-europe-26533990>

A jelentős választási vereséget követően a Horvát Demokratikus Közösségben (HDZ) vita kezdődött az elmúlt évek politikájáról, miközben Ivo Sanader perében egyre több pártvezető érintettségére derül fény. A pártban május 20-án kerül sor tisztújításra. Jadranka Kosor legfontosabb kihívói Tomislav Karamarko és Domagoj Milošević lehetnek.

A Zoran Milanović vezette baloldali koalíciós kormányra nagy nyomás nehezedik, hisz stagnáló gazdaság mellett a költségvetési deficit csökkentésének kényszerével néz szembe. A leminősítés elkerülése érdekében gyorsan bizonyítania kell, hogy a kormány további kiigazítást és reformokat fog végrehajtani. A kormánypártok a választások óta meg tudták őrizni támogatottságukat, de a kormánykoalícióban már három hónap után jelentkeznek olyan ellentétek, melyek a későbbiekben a kormány bukásához is vezethetnek. Ezek elsősorban a Szociáldemokrata Párt (SDP) és a Horvát Néppárt (HNS) közötti különbségekből fakadnak.

Szlovénia

2011-ben a 6,4 százalékra nőtt Szlovénia GDP-hez mért államháztartási deficitje, szemben az előző évi 6 százalékkal és az előirányzott 5,5 százalékkal.¹¹ 2012-ben várhatóan 1,2 százalékkal csökken a szlovén hazai össztermék, a tavalyi 0,2 százalékos visszaesést követően. Ilyen körülmények között elkerülhetetlenné vált a kiadások jelentős csökkentése. A kormány tervei szerint 1,75 milliárd eurós kiigazításra lesz szükség. Ez az állami alkalmazottak esetében jelentős bércsökkentést jelent. Várhatóan a szociális kiadásokat is mérséklék, az oktatásban pedig növelik az osztályok létszámát és a pedagógusoknak magasabb óraszámot írnak elő.

Zoran Janković, a baloldali Pozitív Szlovénia (PS) vezetője visszatért a ljubljana-i polgármesteri pozícióba, miután a március 25-én megtartott előrehozott polgármester-választáson 61 százalékos szavazataránnyal győzött.¹² Mojca Kucler Dolinar, az Új Szlovénia (NSi) és a Szlovén Demokrata Párt (SDS) jelöltje csak a szavazatok 25,8 százalékát szerezte meg. Janković aktív marad az országos politikában is, ahol a PS vezetőjeként gyorsan növelheti pártja népszerűségét a kormány megszorító intézkedéseinek bírálatával.

Janez Janša a Szlovén Demokrata Párt (SDS) vezetőjeként került februárban újra a kormányfői tisztségbe.¹³ Pártja Gregor Virant liberális Polgári Listájával (DLGV), a Szlovén Néppárttal (SLS), az Új Szlovéniával (NSi) és a nyugdíjaspárttal (DeSUS) alkot koalíciót. Az SDS-nek négy tárca, míg a többi pártnak kettő-kettő miniszteri hely jutott a koalíciós tárgyalások eredményeképp. Az új kormány az ország pénzügyeinek stabilizálását határozta meg fő prioritásként. A tervezett megszorítások mellett viszont csökkentenék a vállalatokat

¹¹ <https://www.bsi.si/en/>

¹² <http://www.sloveniatimes.com/jankovic-enters-race-for-ljubljana-mayor>

¹³ <http://www.sloveniatimes.com/mep-zver-becomes-presidential-candidate>

terhelő adókat és adminisztratív terheket, hogy ezzel elősegítsék a gazdaság növekedését és az innovációt.

Közel-Kelet monitor

Öböl-menti térség

Bahrein

Az Öböl-menti országok közül Bahrein a vizsgált hónapban ismét a figyelem középpontjába került.¹⁴ Több emberjogi szervezet azzal a kéréssel állt elő, hogy ne tartsák meg a hónap közepére tervezett Forma-1 futamot, főképp a több hete éhségsztrájkot tartó Abdu'l-Hadí Khawádzsa emberi jogi aktivista állapota és az ebből kibontakozó feszült politikai viszonyok miatt. A futamot végül megtartották, azonban országszerte tömeges tüntetésre került sor és azok véres leverésére került sor. Az öböl-menti országban a lakosság többségér kitévő sííták az arab tavasz beköszöntével több tüntetést tartottak, az ország vezetősége az előző hónapokban úgy tűnt hajlamos a kívánt politikai reformok meghozatalára, a jelenlegi események tükrében úgy tűnik ezek esélye egyre kevésbé valószínű.

Több nyugati politikus kiállt a tüntetők mellett, azáltal, hogy egyre erőteljesebben kérte a bahreini hatóságokat, hogy az emberjogi aktivista és a többi politikai fogoly ügyében találjanak humanitárius megoldást, a tüntetőkkel szembeni agressziót pedig fejezzék be. Abdu'l-Hadí Khawádzsát korábbi tüntetéseken való részvétele miatt börtönözték be.

Észak-Afrika

Egyiptom

Az elnökválasztási kampány uralta a napirendet Egyiptomban.¹⁵ A választási bizottság április 26-án hirdette ki az elnökjelöltek tizenhárom fős listáját, a kampány április 30-án kezdődött és május 23-24-én lesz az első fordulója az elnökválasztásnak. A jelöltek összeírása nem volt problémamentes. A bizottság több olyan jelöltet is felvett a listára, akik kormányzati szerepet töltek a megbuktatott Hoszni Mubarak kormányában, köztük Omar Szulejmánt a forradalom idején megválasztott elnökhelyettest is. A parlament erre egy lusztrációs törvénnyel reagált, amely az elmúlt tíz évben állami és pártvezetői szerepet betöltőket tiltja el az egyiptomi közélettől. A törvény eredményeképp a kezdeti huszonhárom jelölt száma csökkent le tízre. A jelöltállítás ideje alatt az utóbbi idők legnagyobb tüntetését tartották a kairói Tahrír téren, ahova a Muszlim Testvériség felhívására több tízezen látogattak el, mind

¹⁴ http://kitekinto.hu/iszlami/2012/04/16/bahreini_reformok_a_boxutcaban/#.VXa4VM_tIBc

¹⁵ <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2012/04/201242614439402525.html>

a szélsőséges szalafista, mind a progresszív liberális irányzat képviselői részt vettek a demonstráción. A tüntetés oka az volt, hogy a Muszlim Testvériség jelöltjét a Választási Bizottság eltiltotta a részvételtől. Végül a következő jelöltek indulnak az elnökválasztáson:

- Amr Múza, volt egyiptomi külügyminiszter, az Arab Liga volt főtitkára, önmagát nemzeti-érzelmű liberálisként határozza meg
- Abd el-Monejm Abú l-Fotúh, a Muszlim Testvériség egyik vezető személyisége volt, azonban kilépett, mivel a mozgalom engedélye nélkül jelöltette magát elnöknek, a szalafista tábor is mögötte áll
- Mohammed Murszi, a Muszlim Testvériség kettesszámú jelöltje, a mozgalom B-terve, mivel az eredeti jelöltet eltiltotta a választási bizottság a jelöltségtől
- Ahmed Safiq, Hoszni Mubarak utolsó miniszterelnöke, esélyes jelölt lehet, kampánya jól támogatott, azonban előző rendszerbeli szerepvállalása stigmatizálja
- Hamdein Szabahi, a pán-arab Karama párt vezére, baloldali független jelöltként indul, a fiatalok és a közszolgák szavazataira számíthat
- Mohammed Szelim al-Awa, méréselt iszlamista jelölt, a Muszlim Tudósok Nemzetközi Szövetségének jelöltje
- Khaled Ali, a legfiatalabb jelölt, baloldali, önmagát a „szegények jelöltjének” nevezi, támogatói a tavalyi forradalom fiatal vezetői és a munkások közül kerülnek ki
- Hisam al-Basztawísi, tavaly tért haza Kuvaitból, szabadpiac párti jelölt, aki az oktatás reformját, a szakképzések fejlesztését és a befektetők számára megfelelő kondíciók megvalósítását tűzte ki céljául
- Abú l-Ezz el-Hariri, Népi Szocialista Koalíció jelöltje
- Hosszam Khejrallah, Demokratikus Béke Párt jelöltje, a titkosszolgálatban szolgált, a munkanélküliség csökkentése, az oktatási reform és a „civil állam” szerepel a céljai között
- Mahmúd Hosszam, független jelölt, katonai karriert tudhat a háta mögött, célja a közbiztonság, a stabilitás és a rendőrség hitelének visszaállítása
- Abszallah al-Asal, a szalafista párt jelöltje, a kairói Amerikai Egyetem jogi professzora, társadalmi igazsággal, szabadsággal és a korrupció megszüntetésével kampányol
- Mohammed Fawzi al-Eisza, a Demokratikus Nemzedék jelöltje

Ők tizenhárman indulnak az elnöki posztért, közülük Amr Múza az egyik legesélyesebb befutó. A nyertesnek rengeteg problémával kell majd szembenéznie, stabilizálnia kell a közbiztonságot, meg kell fékeznie a korrupciót, szembe kell szállnia azokkal a gazdasági és társadalmi problémákkal, melyek hozzájárultak az előző rendszer megbuktatásához, valamint

meg kell majd szilárdítania a frissen kiépülő rendszert, melybe mind a mai napig próbálnak befolyást szerezni a Mubarak-éra haszonélvezői.

Április hónapban bejelentette az egyiptomi kormány, hogy május 15-ig megállapodnak a Nemzetközi Valutaalappal egy 3,2 milliárd dolláros hitelkeretről, melyet három részletben hívhatnak le. A pénzre nagy szüksége van Egyiptomnak, mivel a tavaly év eleji forradalom visszavetette a gazdaságot, az egyik főbb bevételi forrást jelentő turizmus pedig nem érte még el a forradalom előtti időszak mértékét.

Levantei-térség

Izrael

Április hónap végén az izraeli miniszterelnök Binjámin Netanjahu bejelentette, hogy nyár végén, legkésőbb szeptemberben előrehozott választásokat tartanak az országban.¹⁶ Netanjahu a frissen megjelent közvélemény-kutatások alapján nyert volna az előrehozott választásokkal, pártja a Likud stabilabb többséget tudott volna szerezni a választásokon, a jelenlegi 27 helyett 31 mandátummal rendelkezne. Az izraeli politikai élet azonban a meglepetések színtere. Május 8-án a legnagyobb ellenzéki párt, a centrista Kadima vezére Saul Mofaz és a jobboldali Netanjahu bejelentették, hogy nemzeti egységkormány alakul. Mofaz valószínű nem kap komoly pozíciót a kormányban, a hírek szerint miniszterelnökhelyettes lesz. A kormány felépítése még nem tisztázott, az viszont biztos, hogy így a kormánykoalíciónak a 120 fős Knesszetben 94 fős többsége lesz.

A döntés hátterében az elmúlt év társadalmi és biztonságpolitikai kérdései állnak, melyek folyamatos konfrontációt eredményeztek a kormányzó pártok között. Az utóbbi hónapok „társadalmi igazság” tüntetései, a vallásos-szekuláris ellentét fokozódása, valamint a ciszjordániai telepek kérdése konfliktusokat okoztak a kormány rendkívül színes, vallásos és szekuláris, neo- és klasszikus cionista pártjai között. Az új kormánynak, olyan a társadalom által követelt reformokat kell megvalósítani, melyekkel valószínű a vallásosokat vagy a telepeseket képviselő pártok nem értenének egyet, ehhez keresett partnert Netanjahu. Ezek a kérdések a következők: az ultra-ortodoxok szerepvállalása a hadseregben; a Nyugati parton épülő telepek, valamint az izraeli-palesztin békefolyamat véghezvitele; az ultra-ortodoxok szociális támogatásainak megvágása; az elszabadult megélhetési költségek megfékezése.

Az egységkormányt sokan az 1967-ben megalakult koalícióhoz hasonlítják, akkor a jobboldali Menahem Begin kérte fel a baloldali David Ben-Gurion egységkormány létrehozására. Begin, akárcsak most Mofaz nem kapott komoly kormányzati szerepet. Ben-Gurionnak akkor a '67-es háború elindításához volt szüksége egy stabil, az egész társadalom által támogatott

¹⁶ <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/israel/9234710/Benjamin-Netanyahu-prepares-for-early-elections.html>

kormányzatra, most az iráni offenzíva elindításához lehet szükség egy a társadalmi egységet kifejező koalícióra.

Április 25-én ünnepelte 64. születésnapját Izrael Állam.¹⁷ Ez alkalmából a vezető napilapokban hosszabb elemzések jelentek meg az állam főbb problémáiról, a cionista álom beteljesedéséről és az állam jövőjéről. A napilapok pártállásától függően három fő kérdés uralta a címlapokat, a gazdasági-társadalmi problémák, az iráni kérdés és az izraeli-palesztin béke ügye. Több publicisztika az izraeli gazdasági életet uraló 19 milliárdos családról írt, akik gazdaságilag és családirag is összefonódnak. Ezek a családok birtokolják a piac legfontosabb szegmenseit, az energiától kezdve az élelmiszeriparon át egészen a hi-tech haditechnikai fejlesztésekig. A vélemények általában megegyeznek arról, hogy ezek a családok gazdasági hatalmukkal visszaélnak, politikailag is befolyásolják az országot, valamint saját haszonszerzésük céljából emelik megállás nélkül az amúgy is rendkívül magas megélhetési költségeket Izraelben. Az ebből fakadó gazdasági problémák mellett az állam jövője szempontjából fontos az egyre növekvő inaktív ultra-ortodox közösség, akik nem csak a gazdaság fenntarthatóságára, hanem a szekuláris állam berendezkedésére is veszélyt jelentenek a társadalom szekuláris többsége szempontjából. A Ben-Gurion által megkötött szekuláris-vallásos kiegyezés még csak párezer ultra-ortodoxot érintett, jelenleg azonban számuk meghaladja a 400 000-et is. Az iráni atomprogram pedig, mint Damoklész kardja lebeg az izraeli döntéshozók felett, míg egyesek szerint egy új holokausztól kell tartani, mások bíznak az iráni nép és a döntéshozók realitásérzékében. Ami biztos, hogy Izrael Állam békéje 64 évvel megalapítása után is bizonytalan, társadalmilag azonban megosztottabb, mint valaha.

Egyiptom egyoldalúan felmondta a földgázszállítási szerződést Izraellel.¹⁸ A gázszállítás az egyiptomi elnök bukása óta többször abbamaradt, azonban akkor a vezetékek terroristák általi felrobbantása miatt. Bár többen politikai lépésként értékelték a szerződés felmondását, az egyiptomi nemzeti együttműködési miniszter kijelentette, hogy az ok gazdasági, Egyiptom kevesli az Izrael által fizetett árat. A miniszter szerint Egyiptom már öt alkalommal figyelmeztette az izraeli gázszolgáltatót az ár tarthatatlanságáról, azonban ezekre nem érkezett reakció.

Tovább emelkedett az áramszolgáltatás és az üzemanyag ára Izraelben. A politikai elemzők szerint ez a tavaly nyári tüntetések kiújulásához fog vezetni, mivel az akkor felvetődött társadalmi problémákra az óta sem érkezett kormányzati program, sem a lakhatási, sem az elszabaduló árak okozta problémákat nem sikerült megoldani.

¹⁷ <http://www.jpost.com/National-News/Israel-celebrates-64-years-of-independence>

¹⁸ <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-17808954>

Komoly nemzetközi visszhangot eredményezett Izraelben a német író Günter Grass Was gesagt werden muss (Amit el kell mondani) c. prózaverse.¹⁹ A vers az iráni atomprogramról és a várható izraeli reakcióról szól és erősen Izrael-kritikus. A versben Izrael ellenőrizetlen atomarzenáljáról ír és arról, hogy ezzel szemben Iránra még egyetlen atomtöltet létét sem lehet rábizonyítani. Az író arra a következtetésre jut, hogy Izrael veszélyezteti a világbékét és atomtölteteit nemzetközi felügyelet alá kell helyezni. A vers bejárta az internetet és a világsajtót. Reagált rá Izrael németországi nagykövetsége, akik a következőket írták: „amit el kell mondani, az az, hogy az európai hagyományhoz tartozik a zsidók rágalmazása rituális gyilkossággal. Korábban az volt a vád, hogy keresztény gyermekek vérért használják macesz - kovásztalan kenyér - készítéséhez, most pedig az, hogy a zsidó állam az iráni nép kiirtására törekszik.” A németországi zsidó közösség vezetője is felháborodását fejezte ki, a verset, egy Izraelt démonizáló erőszakos pamfletnek minősítette. A legsúlyosabb reakció azonban az izraeli belügyminisztertől Éli Jisájtól (SaSZ) érkezett, aki kitiltotta az író Izraelből. Az író erre úgy reagált, hogy legutóbb Kelet-Németországból tiltották ki, Jisájt pedig a Stasi vezetőjéhez hasonlította. Az iráni kulturális miniszter gratulált az írónak azért, „amiért kimondta az igazságot.”

Palesztin Hatóság

A hónap egyik legfontosabb kérdése a Palesztin Hatóság területén, az Izraelben fogvatartott rabok éhségstrájkja volt.²⁰ Izraelben több mint 4 000 palesztin foglyot tartanak fogva, egy részüket ítélet nélkül biztonsági okokra hivatkozva. Az év elején egy friss fogvatartott éhségstrájkba kezdett, abból a célból, hogy bíróság elé állhasson illetve, hogy felhívja a figyelmet a fogvatartottak körülményeire és bizonytalan jogállására. Az éhségstrájkot egyre többen kezdték el támogatni és jelenleg kb. 2 000 fogvatartott nem vesz magához ételmet az izraeli börtönökben. A fogvatartottak jobb körülményeket, a bántalmazások megszüntetését és nagyobb zárkákat szeretnének. Folytatni szeretnék a Gilad Salit-ügy miatt megtiltott tanulmányaikat, valamint engedélyt szeretnének kapni arra, hogy ismét hozzájuthassanak szakirodalomhoz, papírhoz és tollhoz. Ez idáig nem sikerült megállapodni a Palesztin Fogvatartottak Klubjának és az Izraeli Börtön Szolgáltatónak. Eközben Izraelben, a Gázai övezetben és a Nyugati parton palesztinok ezrei tüntettek a fogvatartottak mellett. A Palesztin Hatóság a kiújult diskurzus hatására döntött arról, hogy az 1994 előtt izraeli börtönbüntetést letöltött palesztinok számára 600 000 sékelt különít el a költségvetésből. Izraelben a '67-es háború óta több mint 600 000 palesztint tartottak fogva egy hétre vagy több időre. A jelenlegi fogvatartottak között a palesztin politika több emblemikusnak tartott figurája is megtalálható, többek között Marwan Barghouti, akit az izraeli-palesztin béke egyik kulcsfigurájának tartanak.

¹⁹ <http://www.sueddeutsche.de/kultur/gedicht-zum-konflikt-zwischen-israel-und-iran-was-gesagt-werden-muss-1.1325809>

²⁰ <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2012/04/20124205447499671.html>

A Hamasz tovább erősítette diplomáciai kapcsolatait az arab világban.²¹ Április végén a Khalid Masal a szervezet száműzetésben élő vezetője találkozott az Arab Liga vezetőjével. A találkozón téma volt többek között az előbb ismertetett izraeli éhségstrájk is.

A Fatah bejelentette, hogy nagy valószínűséggel ismét az ENSZ-hez fordulnak, hogy elismertessék államukat. A benyújtás dátuma még nem tisztázott, májusban vagy júniusban lenne esedékes. Célja az állam elismerése a '67-es határokkal. Muhammad Istajja a Fatah vezetője azt mondta, azért van szükség erre a lépésre, mert a közel-keleti Kvartett találkozóit nem vezetnek eredményre, Izrael nem fékezi meg telepének növekedését, az Egyesült Államok pedig nem akar cselekedni a novemberi elnökválasztásokig.

A PFSZ (Palesztin Felszabadítási Szervezet) az ENSZ-BT-hez fordul az izraeli telep bővítések ügyében is, mivel Izrael az utóbbi időben több olyan telepet is engedélyezett vagy nem számolt fel, amely a jövőbeni Palesztin Állam részét képezné az osló-i megállapodások szerint. Ezek között van három olyan település, amelyek olyan területekre nyúlnak be, melyek már most is palesztin fennhatóság alá tartoznak. Az ügyben a Biztonsági Tanácshoz szeretne fordulni Szaeb Erakat főtárgyaló, hogy vizsgálják ki a telepek ügyét és tegyenek lépéseket Izraellel szemben.

Kína monitor

Megjelent a Nemzetközi Valutaalap (IMF) Kínáról szóló közleménye.²² A több mint száz oldalas jelentés pozitívan tünteti fel az ázsiai országokban tett lépéseket a pénzügyi felügyelet javítása irányában. A dokumentum pozitívként emeli ki a Kínai banki Szabályozó Bizottság e tekintetben kifejtett tevékenységét.

Az IMF jelentése azonban rámutat számos, még mindig meglévő hiányosságra is. Ilyen például a bankok monopolhelyezete. Ennek megváltoztatása érdekében a kormány már korábban meghirdette, hogy lépéseket kíván tenni. Áprilisban maga a miniszterelnök, Wen Jiabao is kiállt az elképzelés mellett egyik beszédében. A tervek szerint a kínai kormány engedélyezi a nem állami tulajdonú bankok számára is a hitelezést. Ez egyfajta a legalizációs lépésnek is felfogható. Kínában ugyanis számos vállalkozó a banki bürokráciát megkerülve illegális kölcsönöket vesz fel, gyakran nagyon magas kamatra. A hitelmonopólium megtörése így pozitív hatással lenne a gazdaságra és a pénzügyi bizalomra egyaránt.

A Nemzetközi Valutaalap által kiadott dokumentum azonban számos veszélyre is felhívja a figyelmet. A gazdasági nyitással sokkal több jövőbeli kockázat és kihívás is jön. A Valutaalap szerint ezekre a Kínai Népköztársaság egyelőre nincs felkészülve. Ahhoz, hogy a bankok a közelgő kihívások próbáját kiállják, mindenképp szükséges a kormány további támogatása is.

²¹ <http://www.timesofisrael.com/egypts-muslim-brotherhood-urges-hamas-moderation/>

²² <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2012/cr1282.pdf>

Emellett a dokumentum rámutat arra is, hogy a gazdasági célok teljesítése érdekében a szakma minőségének javítása is haladéktalanul fontos.

Kiugróan megnőtt az elmúlt évben a kivándorlók száma Kínából. Az emigránsokon belül is egyre nagyobb számban vannak a gazdagabb, tehetősebb emberek. A fő célpont továbbra is az Egyesült Államok. Ezen belül is egyre többen folyamodnak külföldi állampolgárságért. A Kínával való szakítás több okra is visszavezethető.

Ez egyik indok az Egyesült Államokban lévő jobb életkörülmények. Az oktatás és az egészségügy helyzete sokkal magasabb színvonalon van, mint az ázsiai országokban. A legtöbb kínai üzletember nem is saját maga, hanem gyerekei jövője miatt hagyja el országát.

A másik leggyakoribb indok a jobb, liberálisabb befektetési környezete. Bár már Kínában is megindultak az állami befolyás visszaszorítására tett lépések, a befektetői környezet még mindig sokkal kedvezőbb máshol.

Az Egyesült Államok nem csak fejlettsége és szimbolikus hatása miatt kedvelt célpont, hanem a gazdagok számára viszonylag könnyebben elérhető az állampolgárság. Egy bizonyos összegű befektetés megvalósítása után az amerikai honosítási eljárás az illető számára sokkal egyszerűbbé válik.

A hazájukat elhagyó kínaiak azonban nem mindig maguk élnek az állampolgárság felvételével, hanem csak valamelyik családtagjuk. A pekingi vezetés továbbra is szankcionálja más állam állampolgárságának felvételét, gyakorlatilag megszakítja az illetővel a kapcsolatokat. Ezt elkerülvén sok üzletembernek csak felesége, gyerekei élnek ezzel a lehetőséggel, pont azért, hogy megmaradjanak régi kapcsolatok is.

Wen Jiabao, kínai miniszterelnök áprilisban Varsóba látogatott, ahol részt vett a régiós államok és Kína kormányfőinek csúcstalálkozóján.²³ Wen bejelentette, hogy a kínai kormány felállít egy 10 milliárd dolláros befektetési alapot a térség számára.

A befektetési alap elsősorban az infrastruktúra fejlesztésére, az innovációra és a zöld technológiák fejlesztésére szánna pénzeszközöket. Ezen kívül Peking további 500 millió dollárt szán a gazdasági együttműködés fejlesztésére. Wen elmondása szerint országa célja, hogy a térség országaival meglévő kereskedelmi volumen összértéke 2015-re elérje a 100 milliárd dollárt. A cél bár nagyszabásúnak hangzik, nem elérhetetlen. Jelenleg ez a szám közel 53 milliárd dollár, és egyre nagyobb tempóban növekszik.

Az elmúlt hónapban Kína és szomszédjai között több diplomáciai nézeteltérés is keletkezett. A probléma nem új keletű, mondhatni rendszeresen visszatérő, Kína keleti, illetve délkeleti partjainál fekvő szigetcsoportokról szól. Az évtizedeken át tartó viták három szigetcsoportot érintenek: a Diaoyu (Szenkaku), a Nansha Qundao (Spratly) és a Xisha Qundao (Paracell). Ezeket a szigeteket egyszerre több ország is magáénak tartja. A Kínai Népköztársaságon kívül

²³ <http://www.bbc.com/news/business-17850370>

a tajvani Kínai Köztársaság, Japán, és a Spratly szigetcsoport esetében Malajzia, Brunei, a Fülöp-szigetek és Vietnam is.

A szigetcsoportok hovatartozására mindegyik ország eltérő történelmi események alapján hivatkozik. A nemzetközi jog sem rendelkezik ezek fölött teljesen egyértelműen, sőt a hatályos ENSZ Tengerjogi Egyezménye egyenesen a vitában lévő felekre hárítja az ilyesfajta kérdések megoldását. Mivel maguk az országok túl közel vannak egymáshoz, és az objektív módon mérhető kizárólagos felségterületükön (parti tenger) kívül esik valamennyi terület, a közeljövőben nehezen képzelhető el a vita megoldása. A szigetcsoport számos tagja nem tekinthető nemzetközi jog szempontjából ténylegesen szigetnek, hanem csak sziklának. A szikla esetében több megkötés is van a különböző nyersanyag-lelőhelyek kiaknázására. Mivel a szigetek kategorizálása a jog szempontjából is elég bonyolult, és nem egyértelmű ezen esetekben, hovatartozásuk megoldása sem jelentené a vita végét. Ezen kívül a halászati jogok a bármely víz felszínéből kiemelkedő területre a „tulajdonos” államot illetik meg; ami különösen fontos ágazata az érintett országok gazdaságának.

A vita áprilisban különösen a Diaoyu szigetek körül erősödött fel, amikor az egyik Japán magas rangú politikus, Tokió kormányzója bejelentette, hogy a szigeteket hajlandó megvásárolni.²⁴ A szigeteket Kína magáénak tartja, azonban egy régebbi adásvételi szerződés alapján részük egy japán család tulajdonában van. Sem a család, sem Kína eddig nem gyakorolták tulajdon- és felségjogukat egyik szigeten sem, ugyanis egyikük sem lakott, vagy lakhatásra alkalmas. A Japán politikus nyilatkozatát óriási felháborodás követte Peking és a kínai lakosság részéről.

Mindemellett Oroszország és Kína pont a vitatott terület közelében tartott a hónap végén közös hadgyakorlatot.²⁵ Az akció hivatalos célja a két ország közös szövetségi rendszerén belüli tengeri kapacitások, elsősorban az óceáni kommunikáció fejlesztése. A két ország már korábban is tervezte a hadgyakorlatot, melynek előkészítésében megfigyelőként részt vettek a korábbi szovjet közép-ázsiai országok is. A hat érintett állam 2001-ben hozta létre a Sanghaji Együttműködés Szervezetét, amely keretében több szárazföldi és tengeri hadgyakorlatot is tartottak már. Kína számára ez azonban több szempontból is jelentőséggel bír. Egyrészt üzenet Japánnak, hogy a Peking által követelt területek minden áron meg akarják védeni. Másrészt üzenet Észak-Koreának is, amely folyamatos feszültségforrás a térségben. Harmadrészt egyfajta tesztje az „új” kínai anyahajó számára is.

Eközben a déli tengeren hadgyakorlatot tartott hasonló céllal Vietnam és a Fülöp-szigetek is.

²⁴ <http://www.theguardian.com/world/2012/apr/19/tokyo-governor-senkaku-islands-china>

²⁵ <http://www.theaustralian.com.au/news/world/china-russia-navy-drills-raise-new-tensions/story-e6frg6so-1226335633576>